

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR NOMIDAGI
ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI**

O‘zbekiston tarixi kafedrası

**“ARXEOLOGIYA”
FAN SILLABUSI
(AR 1105)**

Bilim sohasi: 200 000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi: 220 000 – Gumanitar fanlar (tillardan tashqari)
Ta’lim yo‘nalishi: 60220300 – Tarix

Andijon – 2025

Ushbu hujjat Z.M.Bobur nomidagi Andijon davlat universiteti mulki hisoblanadi va uni oluvchilar uchun maxfiy bo'lib, to'liq yoki qisman nusxa ko'chirilishi, tarqatilishi yoki ko'paytirilmasligi yoki uchinchi shaxslarga berilmasligi kerak. Ushbu materialni ko'paytirish, tarqatish, nusxalash, oshkor qilish, o'zgartirish, tarqatish yoki nashr etishning har qanday shakli qat'iyman man etiladi.

Kun	
Avgust 2025	Ushbu sillabus Z.M.Bobur nomidagi Andijon davlat universiteti kengashining 2025-yil “___”-_____dagi ____-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
	Tuzuvchi: Zulxumor Kuchkarova Raxmanberganovna - “O‘zbekiston tarixi” kafedrasida o‘qituvchisi
	Taqrizchilar: S.A.Xoshimov – AndDU, «O‘zbekiston tarixi» kafedrasida professori, tarix fanlari doktori A. Xakimov – Andijon davlat texnika instituti “Tillar va gumanitar fanlar” kafedrasida tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD, dotsent

Mundarija

I. AR1105: Arxeologiya	4
1. Fan tavsifi	4
2. Fanning dastlabki rekvizitlari	4
3. Fanning maqsadi	4
4. Ta’lim berish natijalari	4
5. Ta’lim berish usullari	5
6. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar	5
7. Adabiyotlar	6
8. Soatlar/Kreditlar	7
9. Fanning tarkibiy tuzilishi	9
10. Talabalar bilimini baholash	11

ARXELOGIYA (AR1105)

1. Fan tavsifi

Arxeologiya — qadimgi yunon tilidan olingan boʻlib, "qadimiy fan" degan maʼnoni anglatadi. Fan insoniyatning qadimgi davrlardagi faoliyati, turmush tarzi, moddiy madaniyati va tevarak-atrofga taʼsiri haqida arxeologik manbalar orqali maʼlumot beradi. Arxeologik artefaktlar, ekofaktlar va biofaktlar asosida qadimiy jamiyatlar haqida tarixiy bilimlar hosil qilinadi.

2. Fanning dastlabki rekvizitlari

Oʻzbekiston tarixi.

Etnologiya

Maxsus tarix fanlar

3. Fanning maqsadi

- Qadimgi davrdan to oʻrta asrlarga qadar moddiy madaniyatning umumiy xususiyatlari, arxeologik yodgorliklar va ularning oʻrganilish muommolari
- Xalqlarining tevarak-atrofni oʻzlashtirish jarayoni, eʼtiqod obektlari, turar joylari, turmush tarzini artefaktlar asosida yoritib berish
- lokal tarixni arxeologik yodgorliklar va topilmalar yordamida yoritish hamda antik yodgorliklarning arxobrendini shakillantirish va keng ommoga targʻibot jarayonlarini jadallashtirish, talabalarning qiziqishini oʻrtirish, davlatimiz qadimiy yodgorliklariga hurmat va ruhlanish hisida tarbiyalashdan iborat.

4. Taʼlim berish natijalari

Ushbu fanni muvaffaqiyatli tugatib, talabalar quyidagi koʻnikmalarga ega boʻladi:

- Yodgorliklarning tuzilishi. Moddiy ashyoviy madaniyat. Aholining qadiymiy manzilgohlar va mashgʻulotlari haqida bilimlarga ega boʻlishi;
- Arxeologik tadqiqot tur va uslublari. Tarixiy-arxeologik obektlar. Oʻrta Osiyoning qadimgi manzilgohlar;
- Oʻzbekiston arxeologik yodgorliklarning davriy klassifikatsiyasi, xalqlarining kelib chiqishi va shakllanishiga oid gʻoyalar xaqidagi bilimlarga ega boʻlishi kerak;
- Oʻrta Osiyo xalqlariga oid tosh davri manzilgohlari haqida umumiy maʼlumotlar. Arxeologik obektlarni qidirishdagi zamonaviy texnik uskunalar haqida maʼlumotlar ega boʻlish;
- Arxeologiya yondosh yoʻnalishlar bilan boʻgʻliqligi- numizmatika, sefragistika, antropologiya, entologiya. Madaniy qatlamlardan olinadigan moddiy ashyolarning tipologiyasini tahlil qilish bilish.

5. Ta'lim berish usullari

- taklifli-tanqid metodi asosida ishlash.
- esse, tezis va maqolalar yozish;
- charxpalak,bingo kabi topshiriqlarni yechish;
- jarayonli-yo'naltirilgan ta'lim;
- muhokamalarda ishtirok etish;
- kichik guruhlarda ishlashni tashkil etish;
- loyiha ishini bajarish;
- mustaqil ishlarni bajarish;
- taqdimot tayyorlash;
- turli darajadagi testlarni yechish;
- so'rov o'tkazish;

6. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

- 1 Arxeologiya fanining shakllanish tarixi va rivojlanish bosqichlari
- 2 O'rta Osiyo xalqlarining moddiy madaniyati
- 3 O'rta Osiyoni dehqonchilik va chorvachilik vatani sifatida o'rganish
- 4 Tosh davri makonlarining o'ziga xos xususiyatlari
- 5 Farg'ona vodiysi bronza va temir davri yodgorliklari
- 6 Janubiy O'zbekistonning moddiy madaniyati
- 7 Neolit davri aholisining xo'jalik-madaniy tiplari
- 8 Ilk o'rta asrlar yodgorliklarining o'ziga xosligi
- 9 Arxeologik dala tadqiqotlarining olib borilishi
- 10 Antik davr xo'jaligi va moddiy madaniyati
- 11 Qadimgi Xorazm yodgorliklarida qurilish uslublari
- 12 Surxondaryo hududidagi ilk o'rta asrlar yodgorliklari
- 13 Munchoqtepa va Quva yodgorliklari moddiy madaniyati
- 14 Antik davr moddiy madaniyatiga yunon madaniyatining ta'siri
- 15 O'rta asrlarda moddiy madaniyatda yuqori turgan uslublar va ularning rivojlanish omillari

7. Asosiy adabiyotlar

1. Kabirov A. Sa'dullaev S. «O'rta Osiyo Arxeologiya». T.1990
2. Эгамбердиева Н.А. Археология. Ўқув қўлланма. Тошкент. 2011.
3. Ibragimov R. Arxeologiya. O'quv qo'llanma. Toshkent2022.
4. Archeology: The Basics London First published 2004 by Routledge
5. History of civilizations of Central Asia Volume I.II. Unesco Publishing 2001.
6. Sabirova D. Arxeologiya, "Voriz" Toshkent 2025
7. Matboboev B.M., Hakimov A.A. Farg'ona vodiysining qadimgi davri moddiy madaniyati tarixi. Andijon 2024.

Qo'shimcha adabiyotlar

- 1 Исламов У.И. Мезолитические памятники Ферганской долины. ИМКУ. №9. Т. 1972.

- 2 Исламов У.И. Обиширская культура. Т. 1980.
- 3 Толстов С.П. Хорезмская археологическая экспедиция 1940 год
- 4 Джуракулов М.Д. Холматов Н.У. Мезолит и неолит Среднего Зарафшана. Т. 1991
- 5 Толстов С.П. Хорезмская археологическая экспедиция 1940 год.
- 6 Mirsoatova S. O'zbekistonning tosh davri arxeologiyasi va antropogenezi masalalari. T. 2019.
- 7 Annaev.T, Shaydullaev.Sh. Surxondaryo tarixidan lavxalar. T
- 8 Matboboyev B. O'zbekiston tarixida qadimgi Farg'ona T 2004
- 9 Anorboyev, U. Islomov, B Matboboyev O'zbekiston tarixida qadimgi Farg'ona T. 2001
- 10 Z.Muxammadjonov A. R. Qadimgi Toshkent. T., 1990.
- 11 Заднепровский Ю.А. Сто лет археологического изучения Ферганы. Информ. Бюллет МАИКЦА. Вып. 10. Москва. 1986. - С. 75-82.
- 12 Горбунова Н.Г. Кўхна Фарғонада. «Ўзбекистон» нашриёти, Тошкент, 1972. 26-29-б.
- 13 Иванов Г.П. Кашкарчинский могильник—новый памятник эпохи поздней бронзы в Фергане. // ОНУ, № 10. — Ташкент, 1988. — С. 44—47.

Axborot manbalari

- 1 www.ziynet.uz.
- 2 www.arxeolog.uz.
- 3 www.natura.com
- 4 www.history.ru

8. Soatlar/Kreditlar

Birinchi semestr kredit modul miqdori – 5 ECTS

Ta'lim turi	Ma'ruza	Seminar mashg'ulot	Laboratoriya	Mustaqil ta'lim	Jami
Kunduzgi 1-semestr	30	30	0	90	150
Yillik, jami	30	30	0	90	150

9. Fanning tarkibiy tuzilish

Kunduzgi:

T/r	Mavzular	Ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlar rejasi	Soatlar		
			Ma'ruza mashg'ulotlari	Amaliy va seminar mashg'ulotlari	Mustaqil ta'lim
1.	Kirish. Arxeologiya fanining maqsadi va vazifalari	1.“Arxeologiya” atamasining tarixi, predmeti-vazifalari 2.O'ra Osiyo arxeologiyasining rivojlanish tarixi 3.Arxeologik davrlashtirish, Arxeologik manba va tadqiqot turlari	2	2	8

2	Paleolit davri	1.O'rta Osiyo paleolit davriga umumiy tasnif 2.O'rta Osiyo Ilk paleolit davrining o'rganilishi va makonlari 3.O'rta Osiyo o'rta paleolit davriga oid makonlar 4.So'nggi paleolit davriga makonlarning o'rganilishi	4	4	8
3	Mezolit davri	1.O'rta Osiyo mezolit davri o'rganilishi 2.Sharqiy Kaspiybo'yi va Ustyurt mezolit davri o'rganilishi 3.O'rta Osiyo mezolit davri sa'nat va dafn marosimlari	2	2	8
4	Neolit davri	1.O'rta Osiyo Neolit davriga umumiy tasnif 2.Jaytun madaniyati xususiyatlari 3.Kaltaminor madaniyati xususiyatlari 4.Hisor madaniyati makonlari 5.Sharqiy Kaspiybo'yi va Farg'ona neolit davri madaniyati	4	4	8
5	Eneolit davri	1.O'rta Osiyoning enelit davriga umumiy tasnif 2.Eneolit davri manzilgohlarining o'rganilishi 3.Kulolchilik, qurilish, memorchilik	2	2	8
6	Bronza davri	1.O'rta Osiyo bronza davriga umumiy tasnif 2.Janubiy Turkmaniston bronza davri yodgorliklari 3.Sopolli madaniyati 4.Zamonbobo, Suyargan, Tozabog'yob madaniyatilar 5. Andronova, Qayroqum, Chust madaniyatlar	4	4	10
7	Temir davri	1.O'rta Osiyo ilk temir davri xususiyatlari 2.Janubiy Turkmaniston ilk temir davri 3.Temir davri Shimoliy Baqtriya, So'g'd, Fag'ona, Ustrushona, Choch moddiy madaniyati 4.Qadimgi ko'chmanchilarning moddiy madaniyati	4	4	10
8	Antik davr	1.Antik davrga umumiy tasnif 2.O'rta Osiyoning antik davr yodgorliklari 3.Antik davrdagi madaniy shakillanishdagi o'zgarishlar 4.Antik davrda yunon madaniyatining artefaktlardagi ta'siri	4	4	10
9	Ilk o'rta asrlar madaniyati	1.Ilkinchi o'rta asrlarga umumiy tasnif 2.Ilkinchi o'rta asrlar Baqtriya va Xorazm madaniyati 3.Ilkinchi o'rta asrlar Sug'diyona va Toshkent madaniyati 4.Ilkinchi o'rta asrlar Toshkent vodiysi moddiy madaniyati	2	2	10
10	O'rta asrlar moddiy madaniyati	1.Me'morchilik san'atining o'ziga xos xususiyati 2.Islom dini mafkurasiga xos madaniyatning shakillanishi 3.Yer egalik munosabatlarining qaror topishi Hunarmadchilik turlari, hakaltaroshlik	2	2	10
		Jami soat	30	30	90

10. Talabalar bilimni baholash

Maksimal va saralash ballari	Maʼruza mashgʻulotlarida 30 ball		Amaliy, seminar, laboratoriya mashgʻulotlarida 30 ball		jami	Yakuniy nazorat	Jami
	Oraliq nazoat uchun	Mustaqil taʼlim	Joriy nazorat uchun	Mustaqil taʼlim	60	40	100
Maksimal bal 100%	15	15	15	15			
Saralash bali 60%	Saralash bali 36 ball						
Nazoratni oʻtkazish muddati va shakli	Fanning 70 foiz oʻzlashtirilganda (yozma, amaliy ish, ogʻzaki)		Amaliy, seminar, laboratoriya mashgʻulotlar davomida				

Talabaning semestr davomida fan bo'yicha to'plagan umumiy bali har bir nazorat turidan belgilangan qoidalarga muvofiq quyidagi formula orqali hisoblanadi:

$$YaB = JN + ON + YaN$$

Bu yerda:

JN — joriy nazorat; ON — oraliq nazorat; YaN — yakuniy nazorat.

Eslatma: dars mashg'ulotlaridagi ishtiroki, joriy nazorat va oraliq nazoratlar uchun ajratilgan jami ballar (60 ball) ning kamida 60 foizi (36 ball)ni to'play olmagan talabaning yakuniy nazoratga kirishiga ruxsat berilmaydi.

11. Akademik talablar

O'qituvchi va talaba o'trasidagi o'zaro munosabat samimiy va beg'araz bo'lishi lozim, talaba mustaqil bajargan topshiriqlarni belgilangan tartibda elektron pochta yoki o'quv platforma orqali yuboradi va javobni ham shu tartibda oladi. Belgilangan muddatda bajarilmagan topshiriqlar qayta qabul qilinmaydi. O'qituvchi talaba tomonidan bajarilgan topshiriqlarni antiplagiat dasturida tekshiradi, originallik darajasi 70 foizdan past bo'lgan ishlar baholash uchun qabul qilinmaydi. Talabaning bajargan topshirig'i 2 martagacha antiplagiat dasturida tekshirilishiga imkoniyat beriladi, natija talab darajasida bo'lmasa, ish qabul qilinmaydi.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

F. Odilov

Fakultet dekani:

J. Xasanov

Kafedra mudiri:

S.Xoshimov

Tuzuvchi:

Z. Kuchkarova